

JAVNA USTANOVA
ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU
ŽENA I MATERINSTVA
KANTONA SARAJEVO

ЈАВНА УСТАНОВА
ЗАВОД ЗА ЗДРАВСТВЕНУ ЗАШТИТУ
ЖЕНА И МАТЕРИНСТВА
КАНТОНА САРАЈЕВО

**ETIČKI KODEKS
MEDICINSKIH SESTARA I TEHNIČARA**

PREDGOVOR

1. Etički Kodeks medicinskih sestara određuje temeljne moralne vrijednosti i osnovna načela profesionalnog ponašanja medicinske sestre, odnos prema pacijentu, saradnja s timom u provođenju zdravstvene zaštite i zdravstvene njege, kao i stvaranje fizičke, psihičke i socijalne okoline koja pridonosi očuvanju zdravlja, prevenciju bolesti i ozdravljenju oboljele osobe.

2. Za sestruru kao građanina vrijede iste moralne i zakonske norme kao i za ostale pripadnike društva. Kao pojedinac, sestra ima pravo birati i živjeti prema ličnim vrijednostima i ličnoj etici sve dok te vrijednosti ne kompromitiraju sestrinstvo.

3. Kodeks obvezuje sestre na etičko ponašanje. Rješenje neke dileme ponekad ovisi o posebnim okolnostima slučaja, a ponekad o težini suprotnih principa o kojima ljudi mogu imati različita mišljenja. Kodeks ne sputava etičku različitost, ali može koristiti kao vodič za razmišljanje o dužnostima u određenoj situaciji i treba pomoći pri odlučivanju.

ELEMENTI KODEKSA

1. VRIJEDNOSTI podrazumijevaju široke ideale sestrinske profesije kojih bi se sestre morale pridržavati.

2. DUŽNOSTI su moralne norme koje izražavaju svoje osnovne vrijednosti pod određenim okolnostima. Značaj dužnosti i vrijednosti presudan je kada postoje ograničenja koja sa sobom nose moralnu težinu.

3. TREBA. MORA su u normativnoj terminologiji kodeksa specifičan izraz. Izraz **TREBA** izražava moralnu poželjnost, a izraz **MORA** izražava dužnost.

4. PRAVA I DUŽNOSTI sestara temelje se na pravnim i moralnim pravima čovjeka. Sestre imaju sva pravna i moralna prava čovjeka ali i svoja profesionalna. Kodeks je podijeljen prema izvorima dužnosti sestara a to su: -zdrav i bolestan čovjek, sestrinstvo.

Poštovanje potreba i vrijednosti čovjeka

Sestra vjeruje u slobodu i održavanje života, poštujući lične potrebe i vrijednosti čovjeka.

1. Sestra mora pomoći svakom čovjeku,
2. Sestra mora provoditi zdravstvenu njegu i zaštitu bez obzira na rasu, vjeru ili ateizam, etničko porijeklo, socijalni ili bračni status, pol i polnu orientaciju, zdravstveni status, dob, političku opredijeljenost ili položaj.
3. Zdravstvenu njegu i zaštitu sestra treba prilagoditi socijalnim, psihološkim, kulturnim i duhovnim potrebama čovjeka uključujući i njegove biološke potrebe.
4. Sestra prihvata afirmativne dužnosti zdravstvene njege, pomažući u izražavanju ličnih prava, potreba i vrijednosti, uključujući i pravo čovjeka da živi rizično.

5. U provođenju zdravstvene njegе i zaštite, uz pristanak oboljelog, odnosno zdravog čovjeka sestra uključuje i članove porodice i društva.

Poštovanje pacijenta na izbor

Sestra poštuje pravo pacijenta na izbor provođenja zdravstvene njegе i zaštite.

1. U komunikaciji sa pacijentima sestra treba da ima sustretljiv i otvoren pristup pacijentu , da je ljubazna, iskrena, dobronamjerna, suosjećajna i sustretljiva spremna da ih sasluša, da radi u interesu pacijenta, izbjegavajući da daje obećanja koja ne može ispuniti (je uвijek ljubazana, iskrena i prijateljski raspoložena, spremna da ih sasluša i njihovim željama i potrebama maksimalno izade u susret, izbjegavajući obećanja koja ne mogu ispuniti). U rješavanju problema/zahtjeva pacijenta dužna je da preduzme sve potrebne aktivnosti kao i da (ako je potrebno) uključe i druge zaposlene. Eventualne konflikte i sporove sa pacijentom rješava na miran, konstruktivan i korektan način.
2. Sestra mora obavijestiti pacijenta o potreboj zdravstvenoj njegi i zaštiti i tražiti njegov pristanak.
3. Pacijent pristaje na zdravstvenu njegu i zaštitu uobičajeno usmenom dozvolom i saradnjom.
4. Sestra, vodeći računa o okolnostima, treba pomoći pacijentu da postane aktivni učesnik u procesu provođenja zdravstvene njegе i zaštite.
5. Sestra mora procjenjivati stanje pacijenta vodeći računa o hitnim slučajevima i sposobnosti samostalnog rasuđivanja pacijenta.
6. Djeca imaju pravo biti obaviještena o zdravstvenoj njegi i zaštiti na način koji odgovara njihovoj dobi i razumijevanju.
Maloljetni pacijenti moraju biti u pratnji staratelja – odgajatelja i moraju biti obaviješteni o zdravstvenoj njegi i zaštiti na način koji odgovara njihovoj dobi i razumijevanju.
7. Sestra ne smije iznuditi prisilom pristanak pacijenta na zdravstvenu njegu i zaštitu.

Profesionalna tajna

Sestra mora čuvati sve podatke o pacijentu koje je dobila u toku provođenja zdravstvene njegе i zaštite. Tajnom se smatra sve što je sestri povjerio ljekar, porodica, pacijent lično ili je saznala iz medicinske dokumentacije.

1. Čuvanje profesionalne tajne je za sestruru moralna dužnost i zakonska obaveza.
2. Odavanje profesionalne tajne/prenošenje tajne dopušteno je u određenim okolnostima samo unutar tima zdravstvenih radnika i smatra se podijeljenom tajnom.
3. Pristup arhivi sestra mora ograničiti i birati najsigurnije metode komunikacije.
4. Nedopustivo je prepričavanje profesionalnih tajni izvan zdravstvenog tima.
5. Pravo svake sestre je da tokom provođenja zdravstvene njegе i zaštite kontrolise tačnost dobivenih ličnih podatke o pacijentu.

6. Razgovor o zdravstvenoj njezi i zaštiti obavezan je radi kvalitetnog provođenja. Pri tome se mora posebno paziti na zaštitu anonimnosti pacijenta.
7. Sestra je dužna intervenisati ukoliko drugi učesnici zdravstvenog tima ne poštuju obavezu čuvanja profesionalne tajne.

Sestra je oslobođena čuvanja profesionalne tajne ukoliko je ugroženo zdravlje druge osobe, ili je od opšteg interesa za zdravlje zajednice, ili nadležni organi donesu takvu odluku. Zakonske obaveze moralno su opravdane istim kriterijima kao i preofesionalna tajna.

Poštovanje i zaštita pacijenta

Sestra uspostavlja društveno-profesionalni odnos utvrđen na međusobnom poštovanju i povjerenju.

1. Zdravstvena njega i zaštita bazira se na znanju, vještini, razumijevanju i saosjećanju s pacijentom, kojem je potrebna pomoć.
2. Sestra mora svojim ponašanjem pokazati da poštuje ličnost pacijenta.
3. Sestra je dužna intervenisati ukoliko učesnici u zdravstvenoj njezi ne poštuju pacijenta.
4. Sestra ne mijenja način rada u hitnim i incidentnim situacijama (s umirućim pacijenta vodeći računa o tome da kodeks posebno obavezuje) vodeći računa na etičko ponašanje u odnosu na vrijednost i dužnosti.
5. Sestra treba postupati s pacijentom tako da mu osigura privatnost, udobnost, te da razgovorom oslobodi pacijenta straha od pregleda i planiranog tretmana. udobnost, ponos, pravo i vrijednost čovjeka, te da ga razgovorom oslobodi straha ili mu smanji bol.
6. Sestra mora posebnu pažnju posvetiti članovima pacijentove porodice i drugim njemu važnim osobama.
Sestra treba obratiti pažnju na pratnju pacijenta te im izdati jasne upute šta raditi dok čekaju da pacijent završi pregled - posjetu.
7. Sestra čini sve za dobrobit pacijenta na osnovu:
 - a) poznавања свих relevantnih podataka о pacijentу prije odluke за одређено rješenje,
 - b) добрих односа у здравственом тиму,
 - c) провођења закона и законских прописа,
 - d) придрžавања декларације о људским правима, правима дјетета и другим.

Zdravstvena njega i zaštita

1. Sestra pruža zaštitu i provodi zdravstvenu njegu.
2. Sestra je dužna da bude obučena u pružanju zdravstvene zaštite i zdravstvene njege i mora biti dobro sposobljena za obavljanje svog poziva.
3. Sestra se mora redovno i trajno stručno usavršavati, sticati nova znanja i vještine relevantne za struku i njena područja rada u zdravstvenoj zaštiti, zdravstvenoj njezi, edukaciji, istraživanjima i organizacijama.

4. U traženju, odnosno prihvaćanju posla sestra mora voditi računa o svojim sposobnostima i ograničenjima.
5. U obavljanju svojih dužnosti i zadataka sestra mora težiti da u određenim okolnostima provodi zdravstvenu zaštitu i njegu na najbolji mogući način.
6. Ukoliko je pozvana izvan mjesta rada radi hitnih medicinskih postupaka, sestra prihvata obavezu da, u skladu sa znanjem i iskustvom, provodi najbolju zdravstvenu zaštitu i njegu.
7. Radi dobrobiti pacijenta, bez obzira na okolnosti, sestri je nedopustivo ne pomoći.
8. Glavna sestra Zavoda i odgovorne sestre lokaliteta i službi Zavoda dužne su podržavati ostale sestre u teškim okolnostima i činiti sve da riješi nastale probleme.

Sestrinska praksa, vaspitanje i obrazovanje

Sestra podržava sestre-kolegice i sestrinsku profesiju. Svaka sestra ima pravo na uslove u kojima će moći najbolje raditi koristeći svoja znanja i vještine.

1. Sestra prihvata dužnosti i provodi zdravstvenu njegu u skladu sa znanjem i sposobnostima.
2. Glavne sestre, predavači, saradnici u nastavi, stručni učitelji, nastavnici, mentori i savjetnici moralno su obavezni davati tačne podatke i obavijesti sestrama, sestrama na stručnom osposobljavanju, učenicima i studentima.
3. Sestra mora osigurati efikasnu i djelotvornu komunikaciju, upozoravati na pozitivne pristupe i postupke ali i na moguće pogreške.
4. U komunikaciji sa pacijentom, njegovom pratnjom, obavezno je oslovljavanje sa „VI“, bez obzira na godine starosti, pol, zanimanje, obrazovanje i društveni položaj.
5. Glavna sestra ima posebnu odgovornost koja proizlazi iz brige za pacijenta. Ona mora osigurati stručno osoblje koje će uspješno raditi za dobrobit pacijenta.
6. Odnosi nastavnik, učenik, student prema pacijentu moraju biti utemeljeni na osnovama etičkog kodeksa.
7. Sestra nastavnik mora biti pravedna i odnosi se prema sestrama na stručnom osposobljavanju, učeniku i studentu s poštovanjem.
8. Istraživanja su dio sestrinske profesije. S prednostima istraživanja čiji se rezultati koriste u (kliničkoj) svakodnevnoj praksi, edukaciji i organizaciji, moraju biti upoznate sve sestre.
9. Cilj rada sestre je promocija zdravlja na dobrobit pacijenta. Sestra ne smije liječiti ili predlagati liječenje.

Sestra pruža hitne medicinske postupke samo u iznimnim okolnostima i mora što je moguće prije o tome izvijestiti lijekara.

Saradnja u zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenoj njezi

Sestra prepoznaće rad drugih sestara-kolegica kao doprinos najboljoj zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenoj njezi.

1. Sestra radi kao član zdravstvenog tima i uspostavlja korektne međuljudske odnose.
2. U zdravstvenom timu sestra učestvuje sa svim svojim znanjem i sposobnostima.
3. Znanja i sposobnosti članova zdravstvenog tima trebaju se usklađivati s potrebama pacijenta, a s ciljem kvalitetne i kompletne zdravstvene zaštite i zdravstvene njegе.
4. Sestra treba učestvovati u planiranju, primjeni i evaluaciji zdravstvene zaštite i zdravstvene njegе.
5. Sestra surađuje sa sestrama-kolegicama i drugim zdravstvenim radnicima, s interesnim grupama, sekcijama i drugima s ciljem osiguranja najbolje zdravstvene zaštite i zdravstvene njegе.

Uslovi rada i radnog mјesta

Uslovi na radnom mjestu trebaju biti takvi da doprinose pozitivnim stavovima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenoj njezi. Rad sestre temelji se na osiguraju uslova koji omogućavaju provođenje kvalitetne zdravstvene zaštite i zdravstvene njegе i doprinose profesionalnom zadovoljstvu sestre.

1. Prihvatajući radno mjesto sestra mora, u skladu sa znanjem i sposobnostima, provoditi zdravstvenu zaštitu i njegu prema vrijednostima i dužnostima kodeksa.
2. Glavna sestra mora težiti tome da se zapošljavanje sestara obavlja u skladu sa zakonima i važećim propisima.
3. Glavne sestre lokaliteta i službi Zavoda su dužne da novoprimaljene sestre upoznaju sa etičkim kodeksom.
4. Glavne sestre lokaliteta i službi Zavoda dužne su da edukuju novoprimaljene sestre i da ih upoznaju sa dužnostima, obavezama i pravima .
5. Glavna sestra usklađuje dobrobit pacijenta i sestara. Ukoliko je oprema nedostatna ona mora učiniti sve da smanji ili spriječi eventualnu opasnost.
6. Glavna sestra mora poticati kvalitetnu zdravstvenu zaštitu i zdravstvenu njegu te osiguravati dobre uslove za rad sestara.
7. Sestre međusobno saraduju i održavaju skladne profesionalne odnose, jednako unutar svoje profesije kao i sa zdravstvenim radnicima i saradnicima drugih zanimanja i profesija.
8. U vezi s etičkom odgovornošću, a u nastojanju poboljšavanja uslova rada i sigurnosti, prednost ima pacijentom. Sestre su dužne koordinirati, komunicirati i poduzimati sve za osiguravanje sigurnosti pacijentom.

Etika

Sestre štite prava i interes pacijenta, društva i zajednice. Sestre razgovaraju o vrijednostima i dužnostima unutar profesije i van nje.

1. Sestra podržava i štiti pravo i interes pojedinca ili grupe na kvalitetnu zdravstvenu zaštitu i zdravstvenu njegu.
2. Sestra mora govoriti istinu na sudovima i u javnosti.

3. Sestra sarađuje s okruženjem, naročito s onima koji su odgovorni za socijalne i ekonomске programe.
4. Sestra treba saradivati, snositi i dijeliti odgovornost sa zdravstvenim radnicima.
5. Sestra mora ustrajati na poštovanju profesionalne etike.
6. Sestra je odgovorna prema sebi i profesiji, te svojim izgledom, nošenjem propisane uniforme, i ponašanjem mora da doprinese sticanju povjerenja korisnika zdravstvenih usluga, te uvijek dostoјno prezentovat zvanje.
7. Sestre zaposlene u Zavodu, zadužene za zdravstvenu zaštitu i njegu moraju imati svoju ulogu u prezentovanju profesionalne etike.
8. Svaka sestra treba se uključiti u javne aktivnosti, koje se bave zdravljem. Na taj način promoviše sestrinstvo i ispunjava dužnost građana.
9. Sestra se treba brinuti i za svoje zdravlje.
10. Sestra radi na unapređenju zdravlja, prevenciji bolesti, zbrinjavanju oboljelih od hroničnih i neizlječivih bolesti.
11. Sestra svoj status ne smije koristiti u svrhu promovisanja komercijalnih proizvoda i usluga, s namjerom ostvarivanja ličnih i materijalnih interesa. Nikakvi materijalni razlozi ne smiju uticati na njihovo stručno odlučivanje.
12. Sestre moraju odbiti svaki poklon ili uslugu koja bi se mogla protumačiti kao pokušaj sticanja ličnih povlastica ili koristi.
13. Sestre su dužne da se kreću u okvirima svoje profesije utvrđene Zakonom, kodeksom kao i opisom radnih mesta utvrđenih Pravilnikom o radu, unutrašnjoj organizaciji, plaćama i naknadama radnika i sistematizaciji radnih mesta i plaćama radnika Zavoda .

Sarajevo, 11.12. 2020. godine

Glavna sestra Zavoda
Sadiha Dervišević, dipl.med.sestra

J.U. ZAVOD ZA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU ŽENA
 I MATERINSTVA KANTONA SARAJEVO
 SARAJEVO
 Broj: 10-2846-01/20
 Datum: 11.12.2020.

PREDsjEDNICA
STRUČNOG VIJEĆA
Mr.sci.med.dr. Mahira Durić

